

**DİJİTAL HABERCİLİK BAĞLAMINDA TRAJİK
HABERLERDE ETİK VE BİREYLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

*Hüseyin KAZAN**

Makale Geliş Tarihi-Received: 05.03.2021
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 15.10.2021
DOI: 10.37093/ijisi.962864

661

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

ÖZ

Yazılı, görsel ve işitsel medya organları ürettiği içeriklerin hedef kitlede rağbet görmesine yönelik bir yayının stratejisi izlemektedir. Bu amaç doğrultusunda takipçilerin ilgisini çeken olayları daha çok haberleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu bağlamda gerek izleyici gerekse okuyucu tarafından yoğun ilgi gördüğü bilinen şiddet ve dram öğelerini içeren trajik haberler, dijital medyanın geniş olanakları kullanılarak servis edilmektedir. Hedef kitlenin sıkça tükettiği bu haberler beraberinde olumsuz sonuçları da doğurmaktadır. Çalışmanın çıkış noktasını da burası oluşturmaktadır. İstanbul örneğinde lisansüstü eğitim gören 131 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada trajik haberlerin hedef kitle üzerindeki psikolojik etkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma nitel araştırma deseninde yürütülerek nicel verilerle desteklenmiştir. Araştırmada derinlemesine görüşme yapılarak yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda trajik haberlerin alıcıları psikolojik olarak olumsuz bir biçimde etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Trajik Haber, Dijital Haber, Haberlerin Bireylere Etkisi, Haber Etiği, Şiddet Haberi.

* Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul/Türkiye. huseyinkazan@aydin.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1458-2860>.

**A STUDY ON ETHICS IN TRAGIC NEWS AND ITS
IMPACT ON INDIVIDUALS IN THE CONTEXT OF
DIGITAL JOURNALISM**

ABSTRACT

Written, visual and auditory media associations follow a broadcasting strategy for the content they produce to be popular with the target audience. For this purpose, they try to report more about the events that attract the attention of the followers. In this context, tragic news containing violence and drama, which is known to attract great attention by both the audience and the reader, are served using the wide range of digital media. These news, which are frequently consumed by the target audience, also have negative consequences. This is the starting point of the study. In the study conducted with 131 graduate students in the Istanbul sample, it was tried to measure the psychological effect of tragic news on the target audience. The study was carried out in a qualitative research design and supported by quantitative data. In the research, the data were collected and subjected to content analysis with the structured interview form by making in-depth interviews. As a result of the analysis, it was found that tragic news negatively affected the target audience psychologically.

Keywords: Tragic News, Digital News, The Effects of News on Individuals, News Ethics, Violence News.

GİRİŞ

Medya sahip olduğu rol itibarıyla geniş kitlelere hitap etmektedir. Özellikle iletişim teknolojilerinin her geçen gün seri gelişmeler göstermesi medyanın etki gücünün artmasını sağlamaktadır. Yazının, fotoğrafın, videonun vb. ürünlerin tek sayfa içinde konumlandırılması medya ürünlerinin okur üzerindeki etkisini artırmıştır. Sosyal ağlar başta olmak üzere haber kaynaklarının sayısının artması hemen her türlü içeriğin okurla buluşması ve bireyler tarafından tekrar tekrar paylaşılması şiddetin yeniden üretimine neden olmaktadır. Örneğin; 7 Ekim 2011 tarihinde Manisa’da yaşanan Şefika Etik cinayeti haberi Twitter sosyal paylaşım ağında dünyada o gün en çok paylaşılan ikinci olay olarak yer almıştır (Toker, Altun, 2015: 117). Üretilen haberlerde şiddet olaylarının payının yüksek olması ise şiddetin olumsuz etkisini artırmaktadır. Özer’in Kanal D ve ATV televizyonu ana haber bültenlerine ilişkin 5 günlük şiddet çözümlemesinde, Kanal D’nin ana haber bülteninin % 54 oranda şiddet içerdiği (Özer, 2007) ve toplam haberin % 20’sini oluşturduğu bulunmuştur. Özer’in dört ulusal kanaldaki şiddet haberlerine ilişkin 4-8 Mart 2002 tarihleri arasında 467 haber üzerinde gerçekleştirdiği başka bir çalışmada ana haber bültenlerinin her üç haberinden birinde şiddeti sunduğu ortaya konulmuştur (Akt. Karaboğa, 2010: 94). 2005 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, her 10 haberin 6’sı şiddet içermektedir ve haberler insanların bilgisini arttırmaktan çok şiddet aracılığıyla ilgisini çekmek amacı taşır (Toker, Altun, 2015: 117).

Yaşa (2019)’nın çalışmasında da şiddetin sürekli olarak televizyon ekranlarında yer aldığı görülmektedir. 2018 yılında yapılan çalışmada ana haber bültenlerinde yer alan haberlerde şiddetin ayrı olarak değil, devamlı sunulduğu tespit edilmiştir. Bültenlerde şiddet haberlerinin ciddi tonda verildiği ortaya çıkmıştır. Şiddetin sürekliliği de bireylerde bazen duyarsızlaşmaya bazen de psikolojik sorunlara sebep olmaktadır. Şiddetin çocukluktan başlayarak yetişkinliğe kadar bireyleri etkilediği yapılan çok sayıda araştırmayla tespit edilmiştir.

Çocuk programlarındaki şiddetin bireyler üzerindeki etkileri üzerine 1969 yılından itibaren yapılan çalışmaları ABD’de Ulusal Akıl Sağlığı Enstitüsü 1982’de hazırladığı bir takip raporu ile paylaştı. Raporda, televizyonda şiddet görmenin etkileri şu şekilde ortaya koyuldu:

- Çocuklar başkalarının acı ve ıstırabına karşı daha az duyarlı hale gelebilir.
- Çocuklar çevrelerindeki dünyadan daha çok korkabilirler.
- Çocukların başkalarına karşı saldırgan veya zararlı şekillerde davranma olasılığı daha yüksektir (National Institute of Mental Health, 1982).

L. Rowell Huesmann, Leonard Eron ve diğerleri tarafından 1980'lerden başlayarak yapılan araştırmalar, ilkokuldayken televizyonda saatlerce şiddet izleyen çocukların, ilerleyen yaşlarda daha yüksek düzeyde saldırgan davranış gösterme eğiliminde olduklarını ortaya çıkardı. Huesmann ve Eron, bu katılımcıları yetişkinliğe kadar gözlemleyerek, 8 yaşındayken çok fazla TV şiddeti izlemiş olanların tutuklanma ve yetişkin olarak suç eylemlerinden yargılanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu keşfettiler (Huesmann vd., 1986).

Bradford Üniversitesi'nden 2015 yılında 189 kişi ile yapılan bir diğer araştırmada katılımcılara aralarında 11 Eylül saldırıları, ABD'deki okullardaki silahlı saldırılar ve intihar saldırılarının da olduğu bazı şiddet içeren olaylarla ilgili fotoğraflar gösterilmiş ve bu olayların hikâyeleri anlatılmıştır. Araştırmacıların yaptıkları analize göre katılımcıların yüzde 22'si gördüklerinden ciddi derecede etkilenmişler. Araştırmada ayrıca şiddet içeren olayları daha sık izleyenlerin bu tür olayları daha az izleyenlere göre daha çok etkilediği ve dışa dönük bir kişilik yapısına sahip olduklarını söyleyen kişilerin şiddet görüntülerinden daha çok rahatsız olduğu sonuçlarına varılmıştır. Şiddetten etkilenen bireylerde ise duygusal tepki olarak bilinen Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) belirtilerine benzer belirtiler (Hürriyet, 2016) yaşandığı ifade edilmiştir. Haberlerde gördükleri şiddet olayları ile kendi arasında bağlantı kuran bireyler psikolojik olarak ikincil travma mağduru (Habertürk, 2016) olabilmektedirler.

Altıntaş'ın 2017 yılında yaptığı araştırma, katılımcıların şiddet haberlerinden etkilenip şiddet uygulamaya, duyarsızlaşmaya ve kaygılanmaya yönelik eğilimler gösterdiği ortaya konulmuştur. Araştırmada katılımcıların haber sitesinde yer alan üç farklı şiddet haberini izledikten sonra şiddet ve nefret içerikli sözcüklerle tepki vermişlerdir. "Kadına karşı nefret duygusu oluştu, adama bir yumruk

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

atasım geldi, kadına öfke duydum”, “kadına şiddet haberinde benim eşim de böyle olur mu diye kaygılanıyorum, şiddet haberlerini izlediğimde gözümü kapattığım her an görüntü aklıma geliyor, bu tür haberleri izleyince insanlara karşı güvensizlik duygusu çok fazla oluyor, günlük hayatımda bir sürü evham yapıyorum ve tedirgin oluyorum” (Altıntaş 2017) şeklindeki ifadeler katılımcıların haberlerden nasıl etkilendiklerini gösteren ifadelerdir. Özellikle çalışmanın odak noktasını oluşturan trajik haberlerde bu durum görülmektedir.

Sokak cinayetleri, hayvanlara karşı uygulanan şiddet, tecavüz vakaları, kadına yönelik şiddet, trafik kazaları, deprem, sel, yangın haberleri okurları olumsuz biçimde etkileyen trajik haberlerdir. Türkçeye Fransızcadan geçen trajik kelimesi acıklı, feci (TDK, 2021) anlamına gelmektedir. Trajik haber ise, içinde dramatik unsurları barındıran, olağanın dışında meydana gelen, içinde çoğu zaman çeşitli şiddet türlerini barındıran üzüntü verici haberlerdir. Dramatik olaylar çokça yaşandığı için medyada sıkça yer almaktadır. Trajik haberlerin herhangi bir filtreden geçirilmeden etik kurallar yok sayılarak sansasyonel bir biçimde görüntüleriyle birlikte çarpıcı başlıklarla verilmesi beraberinde kullanıcılar üzerinde yukarıda da belirtildiği gibi psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Çalışmanın çıkış noktasını da burası oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın araştırma sorusu “Trajik haberler takipçileri psikolojik olarak nasıl etkilemektedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmada bu tarz haberlerin takipçi üzerindeki psikolojik etkisini ortaya koymak amacıyla derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında da trajik haberlerin servis edilmesinin kitleler üzerindeki etkisi ortaya koyularak bu konuda yapılacak düzenlemelere katkı sağlanmak amaçlanmıştır. Haberlerin takip edildiği platformlar, takipçilerin beğenileri ve tercihleri, medyada görmek istemedikleri haberler de araştırmanın çerçevesinde ele alınarak bireylerin haber yönelimlerine de ışık tutulmaya çalışılmıştır.

1. DİJİTAL HABERCİLİK

İnsanlığın varlığıyla beraber bilme ihtiyacı da tarihin ilk dönemlerinden itibaren süregelen bir süreçtir. Yeni şeyler öğrenme, öğrendiklerini de başkalarına aktarma süreci pek çok gelişmeye kapı açmış ve bu da iletişim teknolojilerinin sürekli olarak gelişmesini

665

IJSl 14/2
Aralık
December
2021

sağlayarak medyanın dijitale dönüşmesine sebep olmuştur. Geleneksel haberciliğin dijital haberciliğe dönüş sürecinin en önemli aşaması internetin insanların hayatına girmesidir. İnternet çalışmaları 1950'lere kadar uzansa da World Wide Web'in CERN tarafından piyasaya sürülmesi ve yazılımın herkesçe kullanılabilir hale gelmesi yirmi yedi yıl öncesine (TRTHaber, 2018) dayanmaktadır. Dolayısıyla haberciliğe katkısı da 1990'lara kadar gitmektedir.

Hedef kitleye daha hızlı ulaşmak, içerikleri zenginleştirmek, zaman ve mekân sınırını ortadan kaldırmak için bütün sektörler dijitalleşme yoluna gitti. Bu sektörler arasında en hızlı gelişmeyi gösterenlerden biri de şüphesiz medya oldu. Basılı gazeteler önce internet sitelerini kurdu. İlerleyen süreçte basılı gazete için üretilen haberlerin küçük bir kısmı internet sayfalarında servis edilmeye başlandı. Okurun geleneksel medyadan uzaklaşp hızla bilgisayar, tablet, telefon gibi mobil uygulamalarla iç içe yaşamaya başlaması geleneksel medyanın yörüngesini dijitale kaydırıldı. Özellikle internet reklamlarının hacminin artması basın-yayın kuruluşlarının dijitale yatırımlarını arttırdı. İnternet haberciliği için özel departmanlar kuran gazeteler Google Play ve Apple Store için mobil uygulamalar geliştirerek haberleri anında okuyucularına aktarmaya başladılar.

Dijitale yapılan yatırımlar gazetelere ciddi kazanımlar getirdi. Sayfa sınırlaması ve maliyeti olmadığı için sınırsız sayıda haber üretimi gerçekleşmeye başladı. Dijitalin etkisi sadece haberlerin sayısının artması ile sınırlı kalmayarak haberlerin içeriklerinin gelişmesine de katkı sağladı. Haberlere istenen sayıda fotoğraf eklenerek olayın bütün çıplaklığı ile ortaya konulması imkânı doğdu. Görüntüsü olan haberler video haber formatında servis edilerek okur üzerindeki etkisi artırıldı.

Dijital haberciliğin medyayı tümüyle etkisi altına alması olumlu sonuçlar doğurmakla birlikte pek çok olumsuz durumu da ortaya çıkarmıştır. İnternet sitesi kurmanın maliyetinin düşük olması sebebiyle çok sayıda girişimci haber sitesi kurarak dijital haberciliğe yönelmiştir. Bu da beraberinde belli sorunlara yol açmıştır. Olayların hızlı servis edilme amacı çok sayıda haberin doğruluğunun test edilmeden paylaşılmasına neden olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Dolayısıyla yalan haber sayısı da bu çerçevede göstermiştir. Oxford Üniversitesi Reuters Enstitüsü'nün 2018 yılında 37 ülkeden 74 bin haber tüketicisi ile yaptığı 'Dijital Haberler

Raporu'nda Türkiye % 49'luk oranda en çok dezenformasyona uğrayan ülke olarak ilk sırada yer almıştır (Reuters Institute, 2018). Covid-19 ile birlikte dijital tüketimin artması yalan haber sayısını da artırmıştır. Haber doğrulama platformlarından olan teyit.org'un 11 Mart 2020'den Mart 2021'e kadar olan bir yıl süreci kapsayan araştırmasında 584 internet sitesinde yalan haber tespit edildiği (Deutsche Welle, 2021) ifade edilmiştir.

Dijital haberciliğin ortaya çıkardığı sorunlar bunlarla da sınırlı kalmayıp bu çalışmanın da ana noktasını oluşturan haberlerin okur-izleyici üzerindeki etkisini önemli bir sorunsal haline gelmiştir. Bu etkiyi minimum seviyeye indirmek için de habercilikte etik kodlara uyulması, medya okuryazarlığı eğitimlerinin yaygınlaştırılarak okurun bilinçlendirilmesi, bu tarz haberlerin bulgular kısmında da yer verildiği gibi okur üzerindeki psikolojik etkilerinin göz önünde bulundurularak habercilik yapılması önem arz etmektedir.

667

IJSl 14/2
Aralık
December
2021

2. DİJİTAL HABERLERİN TAKİPÇİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE ETİK

İlk gazetelerin kurulduğu 1600'lü yıllardan beri medya giderek gelişmiş, geliştikçe de kitleler üzerindeki etkisini artırmıştır. Medyanın cep telefonları vasıtasıyla ceplere sığması okurların günün 24 saati medya mesajlarına ulaşmasını sağlamıştır. Bu durum bireylerin medyayla iç içe olmasına olanak vermiştir. Özellikle Facebook, Instagram ve Twitter'ın başı çektiği sosyal medya, bireylerin her anlamda hayatlarına yön veren önemli mecralar haline gelmiştir. Sosyal ağlar bireyler için sosyalleşmeden, iş bulmaya, yapip ettiklerini paylaşmadan eş bulmaya kadar geniş yelpazede sonuçlar doğurmuştur. Sosyal ağların kullanıcı sayılarının çoğu ülkeden daha fazla olması pek çok sektörde olduğu gibi medya için de önemli fırsatlar oluşturmaktadır. Profesyonel kullanıcı olarak sosyal ağlarda yer alan haber üreticileri kullanıcılara direkt olarak ulaşmakta ve onlarla interaktif bir biçimde iletişim kurmaktadır. Şahsi hesabını etkin bir biçimde kullanan bireyler takip ettikleri medya hesapları vasıtasıyla da sürekli olarak aktif durumda kalmaktadır. Kendi sayfasından çıkıp ilgili dijital mecranın sitesine girmek zorunda kalmayan okur faaliyette bulunduğu sosyal ağda hem kendi hesabını yönetmekte hem de medya mecralarını rahatlıkla takip edebilmektedir. Ayrıca okurdan kullanıcıya dönüşen bireyler gazete

çalışanları ile iletişime geçip yorumlarını da rahatlıkla yapabilmektedirler. Bu da sahiplenme, bağlılık ve süreklilik gibi durumların oluşmasını sağlamaktadır. Tüm bunlar okuru bağımlı yapıp zaman ve mekân ayırımı yapmadan medya mesajlarına açık hale getirmektedir. Bu mesajların sadece metinle sınırlı kalmayıp fotoğraf galerisi ile desteklenmesi, gerçeklik algısını üst seviyelere çıkaran videoları içermesi, yapılan canlı yayınlarla olayı anında yaşatması okuru direkt olarak etkilemektedir. Özellikle zihni yormaması nedeniyle videoların ve fotoğrafların büyük rağbet görmesi kullanıcıların yaşadığı gerçeklik algısını artırarak olaylardan daha fazla etkilenmelerine neden olmaktadır. Bu durum sosyal sorumluluk projeleri, hayvanlara uygulanan şiddete karşı durma, herkesi etkileyecek örnek haberlerin paylaşılması gibi içeriklerin servis edilmesiyle kısa sürede olumlu etkiye dönüşürken özellikle şiddet ve istismar içeren haberlerde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Haberlerin herhangi bir editoryal sorumluluk ve otokontrol gözetmeden yayınlanması hedef kitle üzerinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Kurgu-gerçek ayırımının farkına varamayan bir kısım okur kitlesi okuduğu manipülatif haberlerle yönlendirilerek açık kitle haline gelmektedirler. Bununla birlikte trajik olarak ifade ettiğimiz olaylara ait fotoğrafların ve videoların herhangi bir süzgeçten geçirilmeden yayınlanması okurda kaygı, öfke, korku, güven sorunu gibi durumların oluşmasına neden olmaktadır. Bu etkiyi en aza indirmek ve haberleri etik çerçevede vermek büyük önem arz etmektedir. Özellikle şiddet ve dram içeren ögeler okuru psikolojik olarak daha fazla etkileyerek özdeşleşme yoluyla şiddete yönelmesine sebep olabildiği için bu haberlerde etik kodların kullanımı büyük önem arz etmektedir.

Trajik unsur içeren haberler medyada hemen her gün kendisine yer bulmaktadır. Olumsuz duygular çağrıştıran haberlerin takipçilerin dikkatini çekmesi bu tarz haberlerin daha fazla servis edilmesine neden olabilmektedir. Konuyu trafik kazaları örneği üzerinden açıklayan Gazeteci Fikret Bila şu ifadeleri kullanmaktadır: “Medyada trafik haberleri genel haber değerlendirme ölçüleri dışında özel bir ölçüye tabi tutulmuyor. Bu bakımdan da izleyici ve okuyucu tarafından yadırganıyor. Bizim mesleki ölçülerimize göre olağan giden bir iş, güzel yürüyen bir sistem, yüksek nitelikli bir eğitim, sıradanlaşmış bir biliş haber değildir. Aykırı olan haberdur, kötü olan haberdur, kötü haber iyi haberi kovar gibi mesleki ölçülerimiz var. Bu

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

kendi kendimize koyduğumuz ölçüler değil, okurun ve izleyicinin ilgisi ve insan psikolojisinin zaafı mı desem, nitelikleri mi desem bunlara göre haber değerlendirmesi yapılır. Bizde trafik kuralı ve trafik kanunu değişikliği, kural bildiri gibi eğitici yönü olan haberler genellikle birinci sayfada yer almazlar, gazeteye çok az girerler” (Öztürk, Özsoy, 2018: 164). Nitekim Başköy tarafından hazırlanan çalışma da Bila’yı destekler niteliktedir. Fevzi Başköy (2005) tarafından hazırlanan “Medyadaki Trafik Konulu Haberlerin İçerik Analizi” başlıklı yüksek lisans tezinde basın trafik kazası haberlerini büyük ölçüde sansasyonelleştirerek verdiği, trafik konulu haberler içinde en büyük payı kaza haberlerinin aldığı, haber başlıklarının ve alt başlıkların birçoğunun dehşet uyandıran kelime ve ifadelerle dolu olduğu, haber içeriklerinde kaza nedenleri üzerinde yeterince durulmadığı ortaya konulmuştur (Öztürk, Özsoy, 2018: 163). Trafik kazalarını da içeren şiddet ve dram içerikli haberlerin yoğunluğu özel bir trajik haber etik kodunu gerektirmekle birlikte çeşitli kuruluşlar yetersiz de olsa basın bildirgelerinde belli maddelerle konuya eğilmişlerdir.

Basın İlan Kurumu’nun 1994 tarihli 129 sayılı Basın Ahlak Esasları hakkındaki genel kurul kararının ç, d, e, f, maddeleri habercilikte editöryal süreçlerde dikkate alınmalıdır. İlgili düzenlemede ç) maddesi “Suça tahrik veya teşvik edecek ve suç ile mücadeleyi etkisiz kılacak yayın yapılamaz”, d) maddesi “Şiddet ve terörü özendirerek; uyuşturucu maddeler ve her türlü örgüt suçları ile mücadeleyi etkisiz kılacak yayın yapılamaz”, e) maddesi “Küçüklerin ve gençlerin toplum içinde, kişiliklerinin gelişmesini ve korunmasını olumsuz etkileyecek veya onlara yönelik cinsel tacize teşvik eden ve şiddeti özendiren yayın yapılamaz” (BİK, 2021) ifadeleri şiddetin medya üzerinde yayılmasını önlemeye yöneliktir.

TRT’nin de yayın ilkelerinde trajik haberlerin etkisini azaltmaya yönelik önemli düzenlemeler yer almaktadır. 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanununun 5. maddesinin h) bendine göre “Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek”, i) bendi “Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacıyla yönelik yayın yapmamak”, (TRT, 2021) ilkeleri konuyla bire bir ilgili etik kodlardır. Trajik haberlerle ilgili en detaylı ilkeleri benimseyen trajik unsur içeren hemen her olay türünün servis edilmesine yönelik etik kod belirleyen kuruluşlarından birisi BBC’dir.

BBC aşağıda özetlediğimiz üzere zorlayıcı durumları ayrı ayrı başlıklarda vererek ve Türkçeye çevirerek BBC Türkçenin sayfasında yayınlatıp etik kodların uygulanması konusunda kendi editoryasına ve gazetecilere yol göstermektedir.

“Nazik konuları işleyen, özgün içerik yayınlama hakkımızı, toplumun kolay incinen kesimlerini koruma sorumluluğumuzla dengeleyerek kullanırız” (BBC, 2021). “İzleyicilerin, içeriğin kendilerine ya da çocuklarına uygunluğuna bizzat karar verebilmesi için, rahatsız edici unsurlar içerebilecek malzemeyi önceden ilan ederiz. Editoryal açıdan haklı gerekçeleri olmadıkça, tekil programların ve yayın akışı içinde birlikte düşünülebilecek programların, şiddeti tehlikeli ya da ciddi anti-sosyal davranışları, ya da başkalarını o tür davranışları, ya da başkalarını o tür davranışlara teşvik edebilecek unsurları onaylayan ya da öven malzeme içermemesini sağlamak için çaba göstermeliyiz. Başta çocuklar olmak üzere, izleyiciler, insanların hayvanlara şiddet uyguladığı sahneleri görmekten çoğu kez tedirgin ve rahatsız olurlar. Çarpıcı görüntülere rağmen hayvana bir zarar gelmediği durumlarda bunu, yayında anonsla, web sayfasında ya da alt yazılı olarak belirtmeyi düşünmek gerekir. Facia düzeyinde bir olayın ardından televizyon ve radyodaki programların yeniden düzenlenmesi, web sayfalarının kaldırılması ya da değiştirilmesi gerekebilir. Yaygın infiale yol açmamak için tüm BBC içeriğini kılı kırk yararcasına incelemek zorunludur. Faciaların, örneğin tren kazalarının, bombalamaların ya da çocuk kaçırımlarının yıldönümleri de büyük çapta duyarlılık gerektirir” (BBC, 2021).

ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği de trajik haberlere eğilmiştir. Derneğin konuyla ilgili ilkeleri şöyledir: “Haberlerden olumsuz biçimde etkilenebilecek kitlilere karşı sevecen olmalıdırlar. Çocuklar ve deneyimsiz kaynaklar ya da kişilere ilişkin haberlerde özel duyarlılık göstermelidirler. Bir faciadan ya kazadan etkilenen kişilerle röportaj yapmak veya bu kişilerin fotoğrafını çekmek gerektiğinde duyarlı olmalıdırlar” (Alankuş, 2005: 105). Trajik haberlerle ilgili olarak etik kodlara yer veren bir diğer belge Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin Hak ve Sorumluluklar Bildirgesidir. İlgili bildirgenin konuyla ilgili etik kodlarında; üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda duygu sömürsünden kaçınılması gerektiği, haberde kadına yönelik şiddetin detaylarının aktarılmaması, kadınların uğradığı taciz, tecavüze ilişkin haberlerde kadının kimliği korunmalı, fotoğraflarına ve görsel

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

unsurlara yer verilmemesi ifade edilmektedir. Ayrıca cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri veya kimlik bilgilerinin yayınlanması, haberlerde animasyon ve canlandırma kullanılmaması önerilmektedir. Terör saldırılarında yaşamlarını yitirenlerin isimlerinin aileleri öğrenmeden yayınlanması, ölümlere ilişkin haberlerde sansasyonel ve acıları artıracak üsluptan uzak durulması, insanlarda travma yaratacak kan ve şiddet içeren fotoğraflara yer verilmemesi ve saldırının sonuçlarını korku ve yılgınlık yaratacak biçimde büyütülmemesi (TGC, 2021) gerektiği vurgulanmaktadır.

Etik kodları son olarak RTÜK'ün televizyon yayıncılarına yayıncılık yaparken dikkate almaları için önerdiği 'yayıncılık etik ilkeleri' ve 'terör ve olağanüstü durumlarda uygulanacak haber ilkeleri' ile sonlandırmakta yarar bulunmaktadır. RTÜK 26 Kasım 2018'de yayınladığı yayıncılık ilkelerinde Toplumda korku ve infial yaratabilecek olaylar karşısında ve kriz zamanlarında sağduyulu davranılarak şiddeti teşvik etmemeye ve meşrulaştırmamaya özen gösterilmesi (RTÜK, 2018), şehit cenazelerinde olayda hayatını kaybedenlerin durumu yetkililer tarafından ailelerine bildirilmeden önce isimlerinin açıklanmaması, yetkililerden önce acılı aile bulunup ekranlara taşınmaması, şehit cenazelerinin törenlerinden ve şehit ailelerinin evinden canlı yayın yapılmaması veya acılı insanları rahatsız edecek röportajlara yer verilmemesi önerilmektedir. Slogan, ağıt gibi görüntülere yer verilmemesi, olayın ekrana uzak çekimle yansıtılması, terör haberlerinde izleyicilerde korku, yılgınlık ve paniğe sebep olabilecek sansasyonel "Son Dakika" altyazılarından kaçınılması önerilmektedir. Felaket görüntüleri ve terör saldırıları yayınlanırken ürkütücü, izleyenleri paniğe sürükleyecek, toplumsal gerginliğe yol açacak görüntülerden kaçınması (RTÜK, 2018) RTÜK'ün konuyla ilgili televizyon yayıncılarının dikkate almasını istediği etik ilkelerdir.

3. TRAJİK HABERLERİN HEDEF KİTLE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dijital haberlerin geleneksel yöntemlerle hazırlanan haberlere göre içerik bakımından zengin bir nitelik taşıması bu haberlerin okur üzerindeki etkisini artırmaktadır. Fotoğrafın ve görüntünün habere kattığı zenginlik olayın bütün yönleri ile okurun zihninde canlanmasını sağlamakta ve etkiyi artırmaktadır. Öyle ki bu etkinin

671

IJSS 14/2
Aralık
December
2021

farkında olan terör örgütleri dahi dijital içerik üretimine yönelmiş ve propagandasını yapmak için dijital haberlerden sıkça faydalanmıştır. Öyle ki ana akım medyadan uzaklaşan IŞİD aktif bir şekilde sosyal medya kullanımına yönelmiştir.

Times gazetesinde yer alan habere göre, Instagram'da 50 binden fazla Irak Şam İslam Devleti (IŞİD) örgütü yanlısı hesap keşfedilmiştir. Yapılan araştırmalar, Instagram'daki en az 10 bin hesabın örgütle "çok sıkı bağı" olduğu, bu hesapların paylaşımlarının yüzde 30'unun örgütsel içerikten oluştuğu görülmüştür (BBC, 2017).

672

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

Fotoğrafların ve yüksek teknolojiyle çekilmiş videoların salt metinlerden oluşan haberlere karşı içerik zenginliği bağlamında daha ilgi çekici olması hem dijital haberlerin üretimini yaygınlaştırmakta hem de okur üzerindeki etkisini artırmaktadır. Öyle ki basılı gazeteler dahi video ve fotoğrafın etkisinden faydalanmak için gazetelerin basılı versiyonunda haberin içine QR Kod yerleştirerek okurların videolara ve fotoğraflara ulaşmasına imkân tanımaktadır.

Dijital haberlerin salt dijital olarak içerdiği zenginlik haberlerin içeriklerinin şiddet başta olmak üzere trajik unsurları içermesi de eklendiğinde okur üzerindeki etkisi artmaktadır. Özellikle şiddet içerikli dram haberlerinde bu durum gözlenmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar trajik haberlerin bireyler üzerindeki etkisini ortaya koymak açısından önem taşımaktadır.

Medya toplumda meydana gelen şiddet olaylarını, gerilim yaratması ve olumsuzluk içermesi, olağandışı bir olay olması ve bireyler üzerinde duygusal bir etki yaratma olasılığı nedeniyle haberleştirmektedir. İşlenen suçun toplumda yaratacağı etki ne kadar büyük ise medyanın o suçu haber yapma olasılığı o kadar yüksektir (Ceyhan, 2014: 28). Graeme Burton'a göre, haber medyası genel olarak kötü haberlerin (olumsuz haberler) dramatik etkisine değer vermektedir. Zira, kötü haber iyi haberdir. Çünkü, ölümlerin olduğu bir kaza ya da felaket, ölümlerin olmadığı fakat yaralıların olduğu bir kaza ya da bir felaketten daha fazla haber değerine sahip olmaktadır. Olay ne kadar negatifse haber olma ihtimali o kadar artacaktır (Burton, 1995; Akt. Erdoğan, 2006: 53-54). Bu noktada, bir olayın haber değeri izleyici üzerinde yaratacağı etki ile ölçülmeye başlanmıştır. İzleyiciyi hedef alan haber yapımcılar, daha fazla etki ve daha fazla sansasyon için olayların enformatik yanlarını bir kenara bırakıp

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

dramatik yanlarına odaklanmışlardır. Bu durum doğal felaketler, kazalar, cinayetler, gasp ve soygunlar, taciz ve tecavüz olayları gibi bolca kan, şiddet, gözyaşı ve acı içeren olumsuz olayların diğer olaylara nazaran daha fazla haber değeri taşıyarak, daha fazla televizyon haberlerinde yer almasıyla sonuçlanmaktadır (Yurdigül, 2014: 43). Bu sonuçların en büyük karşılığı ise, olumsuz bir şekilde hedef kitlede kendini göstermiştir.

Kitle iletişim araçlarının toplumda şiddetin artışında merkezi bir etkisi olduğu görüşü, Anglo- Amerikan ana akım araştırmalarına da yansımıştır. İletişim alanında egemen olan Anglo- Amerikan ana akım araştırma geleneğinde, şiddet olaylarına medyada sıklıkla yer verilmesinin kişi ve toplum açısından pek çok olumsuz sonuçları olduğunu sergileyen araştırmalar yapılmıştır. Söz konusu araştırmalar, medyada şiddetin yoğunlukla temsilinin saldırganlığa karşı hoşgörüyü arttırdığına, şiddetin sorunları çözmede bir araç gibi algılanmasını güçlendirdiğine, vahşeti izlemenin saldırgan davranışlar üzerinde nedensel bir yardımcı faktör olduğuna dikkat çekmektedir (Dursun, 2010: 20). Televizyonun şiddetle ilişkisi üzerine sosyal bilimler alanında, 1950’den beri araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalar için kullanılan metotlar laboratuvar çalışmalarını, alan araştırmalarını ve karşılıklı ilişki çalışmalarını kapsamaktadır. Fredman ve Atkinson gibi araştırmacılar, televizyondaki şiddetin gençler arasında saldırganlığı yaygınlaştırdığını savunmaktadırlar. Anderson ise, televizyondaki şiddet ve saldırganlık görüşü arasında ilişkiyi ele alarak sonuçlarını değerlendirmiştir. Adisyon, televizyondaki şiddeti seyretme ve onu izleyen saldırganlık arasında zayıf pozitif ilişki olduğu sonucuna varmıştır (Pınar, 2016: 34-35). Berkowitz’e göre, şiddet gösterimini izlemek, arınma yaratmak şöyle dursun, saldırganlık eğilimini arttırmakta; bireyleri günlük yaşamda şiddete yöneltebilmektedir. Gerbner’in araştırması medyadaki şiddete, çok daha önemli yenilikler getirmektedir. Bu tür yayınlar, “şiddeti ve şiddetin kurbanı olmayı meşrulaştırmaktadır”. Bu meşrulaştırma ile bilincimiz değiştirilmektedir. Yapılan araştırmalar izleyenlerin, okuyanların, dinleyenlerin şiddet gösteriminden doğrudan ve birebir etkilendiği sonucuna varmasa bile, medyadaki “şiddet öykülerinin şiddeti hayatın bir parçası haline getirdiğini, toplumsal şiddet kodlarını yeniden ürettiğini ve gündelik hayatın “gerilimli” anlarında bu “şiddet öyküleri”nin bireysel davranışlara kılavuzluk ettiğini göstermiştir (Pınar, 2016: 35).

673

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

4. YÖNTEM

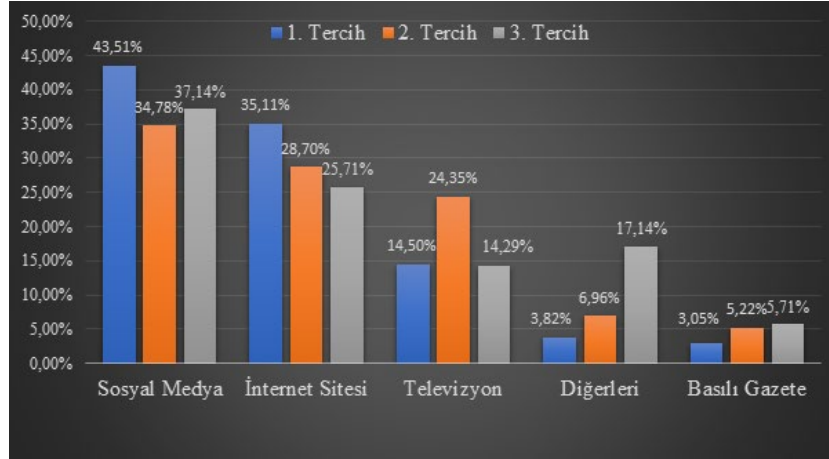
Araştırmada görüşme sorularının oluşturulması için on katılımcı ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara haber takip platformu yönelimlerini ve trajik haberlerin onların üzerinde bıraktığı etkiyi öğrenme amaçlı olarak on beş tane yarı yapılandırılmış soru yöneltilmiştir. Katılımcıların izni ile kayıt altına alınan cevaplar analiz edilerek soru sayısı altıya düşürülüp yapılandırılmış soru formu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında sorular derinlemesine görüşme yoluyla katılımcılara sorulmuştur. Çalışmada ilk dört soru haberlerin nerelerden takip edildiği, ne tarz haberler okunduğu, hangi tarz haberlerin özellikle dikkatlerini çektiği, medyada görülmek istenmeyen haber türünden oluşmaktadır. Beşinci ve altıncı soru ise trajik haberlerin takip edildiğinde kullanıcılarda oluşturduğu duyguları ortaya çıkarmak amacıyla sorulmuştur. Beşinci soru 'Deprem, sel, yangın, trafik kazası ve terör haberlerini okuyup/izlediğinizde neler hissediyorsunuz?', Altıncı soru, 'Cinayet, hayvanlara yönelik şiddet, taciz, tecavüz, sokak kavgası gibi haberleri okuyup/izlediğinizde neler hissediyorsunuz?' şeklinde katılımcılara yöneltilmiştir.

Araştırma, uygunluğa göre örneklem yöntemi ile İstanbul'da sosyal bilimler alanında yüksek lisans eğitimi gören yaşları 23-28 arasında olup 28'i erkek, 103'ü kadın olmak üzere toplamda 131 katılımcı ile sınırlandırılmıştır. Ulaşılabilirlik açısından kadın popülasyonuna ulaşım daha mümkün olabildiği için kadın katılımcı sayısı erkek katılımcı sayısına göre daha fazla olmuştur. Ayrıca örneklem seçiminde ön bir çalışma yapılarak katılımcıların verdikleri cevapların kadın ve erkek bağlamında anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edildiği için cinsiyet bağlamında katılımcı sayısı eşit tutulmamış ve analize de bu bağlamda yansıtılmamıştır.

Katılımcıların yapılandırılmış sorulara verdikleri cevaplar kayıt altına alınarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Katılımcı yanıtları iki ayrı kodlayıcı tarafından kodlanarak tema haline getirilmiş ve nicel verilerle desteklenerek grafikleştirilmiştir. Grafik bulguları yorumlanmış ve katılımcı görüşleri ile desteklenmiştir. Gizlilik amacı çerçevesinde kadın katılımcılar K erkek katılımcılar E ile kodlanmıştır.

5. BULGULAR

Tablo 1: Haber Platformu Takip Tercihleri.

675

IJSS 14/2
Aralık
December
2021

Bireylerin haber platformu takip tercihleri, haberlere zamansız ulaşım imkânı sağlama, istenilen haberi paylaşma ve paylaşılan haberlerin hedef kitle üzerinde etkisini artırması açısından son derece önemlidir. Çalışmada bireylere yönlendirilen haber takip tercihi sorusunda tablo 1'de de görüldüğü üzere sosyal medya en yüksek orana sahip olmuştur. Sosyal medya birinci tercihte %43,51, ikinci tercihte %34,78, üçüncü tercihte de %37,14 oranıyla bireyler için önemli bir mecra konumunda bulunmaktadır.

Bireylerin haber tercihi sıralamasında internet sitesi birinci tercihte %35,11, ikinci tercihte %28,70, üçüncü tercihte %25,71 olarak ortaya çıkmıştır. Mobil cihazlardan rahat ulaşım olanağı, alternatif sesleri duyurabilecek çok sayıda haber sitesinin varlığı interneti bireyler için önemli bir platform haline getirmektedir.

Televizyon bireyler için tercih sıralamasında sosyal medya ve internet sitelerinden sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Birinci tercihte televizyon %14,50, ikinci tercihte %24,35, üçüncü tercihte %14,29 olarak kendini göstermektedir. Dijital platformların etkinliğinin artması, sosyal ağların eğlence, haber, sosyalleşme gibi pek çok unsuru tek çatı altında bireylere sunması, televizyonların siyasi

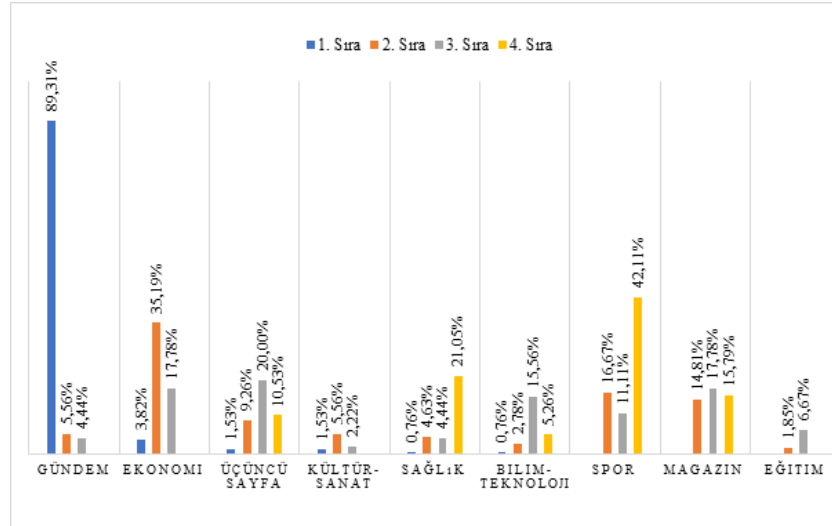
İçerikli ve yanlış haber yaptığı konusunda bireyler üzerindeki algısı televizyonun tercih edilme noktasında kan kaybına uğramasının sebepleri arasında gösterilebilir.

Gazeteler birinci tercihte %3,5, ikinci tercihte %5,22, üçüncü tercihte %5,71 gibi oldukça düşük oranlarla şekillenmiştir. Çalışmada diğerleri kategorisinde sırasıyla %3,8, %6,96, % 17,14 oranları ile tercih sıralamasına giren Bundle, Google News, Squid, Nabız vb. mobil haber takip uygulamaları yönün dijitalde kaydığını destekler niteliktedir.

676

Tablo 2: Haber Türü Takip Tercihleri.

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

Haberlerin bireyler üzerindeki etkisini ortaya koyacak ve buna yönelik olarak yapılacak etik düzenlemelere ışık tutabilecek önemli verilerden bir tanesi şüphesiz takip edilen haber türüdür. Özellikle çalışmanın odak noktasını oluşturan trajik haberlerin tercih sıralamasında yüksek oranlarda kendini göstermesi bu açıdan son derece önemlidir. Katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında bu tarz haberlerin özellikle sosyal medyada sıkça yer alması ve verilmiş şekli takipçileri istemsizce de olsa bu tarz haberlere yöneltebilmektedir.

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

K10 kodlu katılımcı “Gündeme yönelik haberleri okumaya çalışıyorum. Üçüncü sayfa haberlerini özellikle okumak için gayret göstermesem dahi sosyal medya vb. çoğu yerde karşılaştığım için kendimi bu haberleri okurken buluyorum. Sıklıkla tekrarlanan bu durum nedeniyle üçüncü sayfa haberlerini fazlasıyla okuduğumu söyleyebilirim” ifadelerini kullanırken K21 kodlu katılımcı “Gündem ve üçüncü sayfa haberlerini yakından takip ediyorum. Diğer haber türlerini sosyal medyada gördüğüm kadarıyla takip ediyorum” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Haberlerin verilmiş şeklinin ne derece önemli olduğunu E8 kodlu katılımcı şu şekilde ifade ediyor: “Beni ilgilendiren haberlerin yanı sıra ‘olayların ardındaki sır perdesi’ vb. başlıklarda olan haberleri de sonuna kadar takip edip okuyabiliyorum. Tam sebebini bilemesem de haberin birlikte verildiği fotoğraf merakımı uyandırıyor ve haberin tamamını okumadan zihnimin orada takılıp kalacağını düşündürüyor sanırım”.

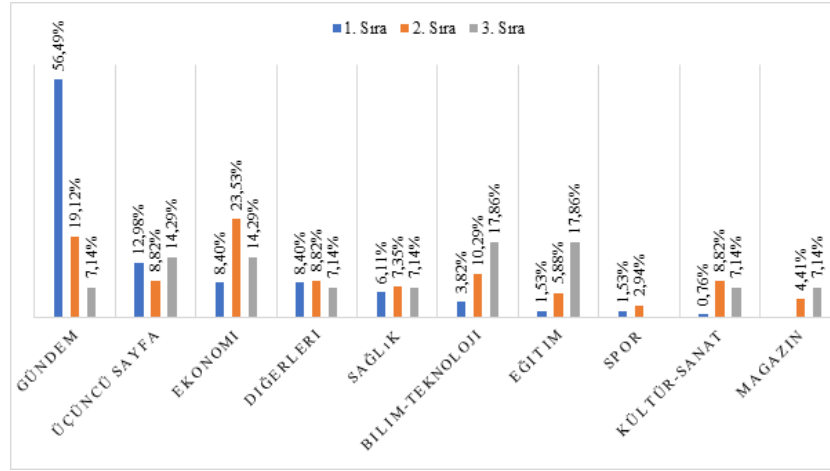
Haberlerin takip oranlarına bakıldığında önemli sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Birinci tercihte açık ara önde bulunan gündem sırasıyla %89,31, %5,56, 4,44’lük oranlarla bireyler için olmazsa olmazdır. Birinci tercihte gündemi takip eden diğer türü olarak ekonomi karşımıza çıkmaktadır. İlk tercihte %3,82’lik oranla gündemi izleyen ekonomi haberleri ikinci tercihte %35,19 ile başat konuma yerleşmektedir. Ekonomi haberlerinin üçüncü tercihteki yeri ise %17,78 olarak şekillenmektedir.

%1,53’lük oranla da olsa birinci tercihlerde yer alan üçüncü sayfa haberleri, ikinci tercihte %9,26, üçüncü tercihte %20,00, dördüncü tercihte %10,53 olarak kendini göstermektedir. Bu tarz haberlerin basında sıkça yer alması, üçüncü tabloda da net olarak görüleceği üzere bireylerin dikkatini çekmesi, toplumun bu tarz hadiselerle karşı giderek daha hassas olması üçüncü sayfa haberlerinin takip edilebilirliğini artırmaktadır.

677

IJSS 14/2
Aralık
December
2021

Tablo 3: Dikkat Çeken Haber Türü.

678

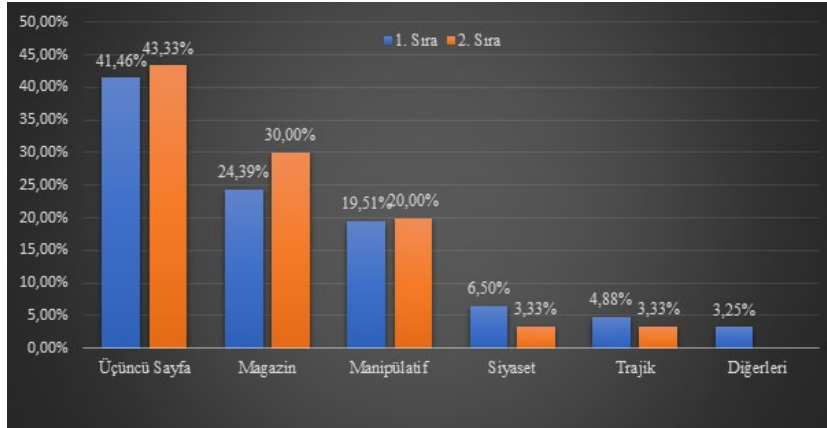
IJSI 14/2
Aralık
December
2021

Bireylerin özellikle farklı kaynaklardan takip ederek ilgiyle okuduğu dikkat çeken haberler kategorisinde gündem haberleri birinci tercihte yine başı çekmektedir. Gündemi üçüncü sayfa, ekonomi ve sağlık takip etmektedir. İkinci tercihte %23,53'lük oranla ekonomi en üstte yer alırken %19,12 ile gündem ikinci %10,29'luk oranla bilim-teknoloji üçüncü sırada yer almaktadır.

İlgi alanlarına, ihtiyaçlarına ve beğenilerine göre haberleri takip edenler kadar etmeyenler de çalışmanın bulguları arasına girmiştir. Haberlerin olumsuz etkilerinden kurtulabilmek için haber takip etmeyen E34 kodlu katılımcının "3-4 sene öncesine kadar tüm haberleri dikkatle takip ederdim. Artık pek çok haber bana iyi gelmediği için takip etmiyorum" ifadeleri durumun özeti niteliğindedir.

Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma

Tablo 4: Görmek İstemediğiniz Haber Türü.

679

IJSl 14/2
Aralık
December
2021

Çalışmanın en çarpıcı verilerinden bir tanesi şüphesiz üçüncü sayfa haberleridir. Bu haberler ilginç bir şekilde bireylerin hem takip ettiği hem ilgisini çektiği hem de görmek istemediği haberler arasında yer almaktadır. Tablo 3'te birinci tercihte gündemden sonra ikinci sırada yer alan üçüncü sayfa haberleri görmek istemediğiniz haber türü kategorisinde %41,46 ile ilk sırada yer almaktadır. Üçüncü sayfa haberleri %43,33 ile ikinci tercihte de en yüksek orana sahiptir. Bu tarz olayların sıkça olması, çözüm bekleyen toplumsal bir sorun haline gelmesi ve medyada sıkça yer alması bu tarz haberlerin bireyler üzerindeki olumsuz etkisine rağmen istemsiz de olsa takip edilmesine yol açmaktadır.

E5 kodlu katılımcı "Şiddet, tecavüz içerikli haberlere denk gelmek gerçekten beni çok üzüyor ve zaten o tarz haberlere dayanmadığım için haberleri takip etmiyorum. Bu tarz haberlerin de ruh sağlığı yerinde olmayan insanlar için de özendirici olduğunu düşünmekteyim bu yüzden servis edilmemeli" şeklinde görüş bildirirken K98 kodlu katılımcı "İnsanları kötü etkileyecek, kötü örnek teşkil edecek şiddet, cinayet tarzı haberlerin servis edilmesini istemiyorum", E101 kodlu katılımcı "Kadın cinayetleri, çocuk istismarı vb. haberleri görmek istemiyorum. Çünkü bu tarz haberler servis edildikçe durumu normalleştirip dolaylı öğrenme ile daha da artış göstermesine sebep oluyor", E81 kodlu katılımcı "Kadın cinayetleri, aile içi değer ve ahlak dışı olaylar, çocuk istismarı vb. haberlerin izlenme oranları uğruna, normalleştirilerek, sıradan olaylar

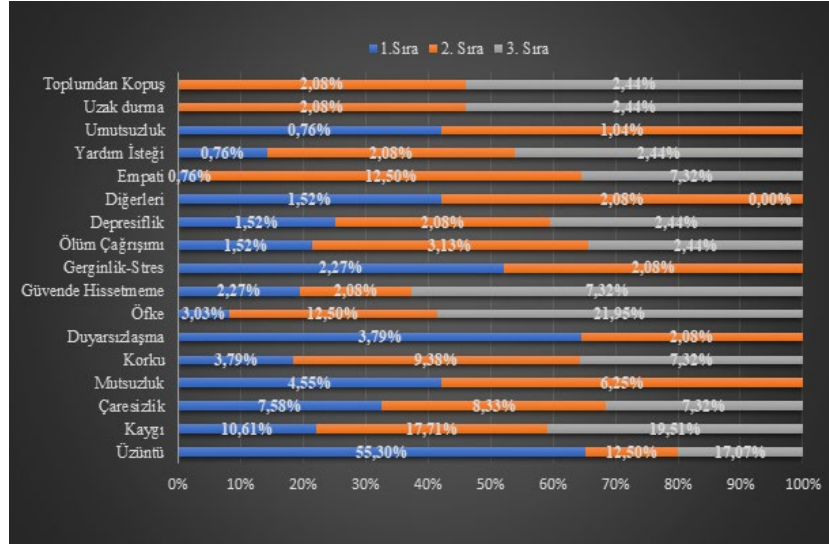
gibi servis edilmesinden, sadece medya malzemesi olarak kullanılmasından rahatsız oluyorum. Trajik olayları da magazin gibi sunan ve üzerinden çokça reyting almayı hedefleyen haberlerden rahatsızım” ifadeleri ile bu tarz haberlerin servis edilmesine karşı oldukları belirtmişlerdir.

Haber değeri taşıdığıının düşünülmemesi, gereksiz ve düzeysiz bulunması, toplumu ilgilendirmemesinden dolayı çalışmanın örneklem grubu birinci tercihte %24,39 ikinci tercihte de %30,00’luk oranlarla magazin haberlerinin servis edilmesini istememektedir. Çalışmada en yoğun tepkilerden birisi magazin haberlerine yönelik olmuştur. K59 kodlu katılımcı “Magazin haberlerinin insanların sahip olduğu değerleri küçümsemesine neden olduğunu düşünüyorum. Daha lüks bir hayata özendirdiğini ve toplum örf adetlerini zedelediğini gözlemliyorum. İnsanları gerçeklikten uzaklaştırıyor. Kötü örnek olabilecek, olumsuzza özendirici haberleri medyada mümkün olduğunda az görmek istiyorum” ifadelerini kullanırken K72 kodlu katılımcı “Popüler insanların kişisel hayatlarını kapsayan magazinsel haberleri ekranda görmek istemiyorum” şeklinde magazin haberlerine karşı tavrını dile getirmiştir.

Görüşme soruları örneklem grubuna uygulanmadan önce manipülatif haber kategorisi diye bir kategori bulunmamaktaydı. Sorular katılımcılar tarafından cevaplandıktan sonra çarpıtılmış haber, yanlış haber, yalan haber, manipülatif haber gibi manipülasyona uğramış haber cevabı çokça alınmıştır. Bunun üzerine bu tarz cevaplar manipülatif teması altında kodlanmış ve oldukça da yüksek bir oran bulunmuştur. Manipülatif haberler birinci tercihte %19,51 ikinci tercihte %20,00’lik oranlarla kullanıcı tarafından görülmek istenmeyen haberler arasında yer almaktadır. K45, K88 kodlu katılımcıların görüşleri genelin özeti niteliğindedir. K45 kodlu katılımcı “Haber niteliği taşımayan herhangi bir bilgilendirme veya toplumsal uyanışı ve faydayı sağlamayan olayların servis edilmesini istemiyorum”, K88 kodlu katılımcı “Dikkat çekici, sansasyonel başlıkla içi boş verilen haberlerin servis edilmesini istemiyorum” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma

Tablo 5: Deprem, Sel, Yangın, Trafik Kazası, Terör Haberlerinin Bireylere Etkisi.

681

IJSS 14/2
Aralık
December
2021

Katılımcıların “Deprem, sel, yangın, trafik kazası, terör gibi haberleri okumak, izlemek size neler hissettiriyor?” sorusuna verdikleri yanıtlar içerik analizine tabi tutularak temalar çıkarılmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi ‘toplumdan kopuş’, ‘uzak durma’, ‘umutsuzluk’, ‘yardım isteği’, ‘empati’, ‘depresiflik’, ‘ölüm çağrışımı’, ‘gerginlik-stres’, ‘güvende hissetmeme’, ‘öfke’, ‘duyarsızlaşma’, ‘korku’, ‘mutsuzluk’, ‘çaresizlik’, ‘kaygı’, ‘üzüntü’, ‘diğerleri’ temaları bu tarz haberlerin bireyler üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Birinci tercihlerde %55,30’la üzüntü trajik haberlerin en büyük etkisi olarak öne çıkmaktadır. %10,61’lik oranla kaygı ikinci sırada, %7,58’le çaresizlik üçüncü sırada, %4,55’le mutsuzluk dördüncü sırada yer almaktadır.

Katılımcıların hissettikleri en yoğun ikinci duyguda ise, 17,71’le kaygı ön plana çıkarken %12,50’lik oranlarla üzüntü, empati ve öfke ikinci sırada %9,38’le korku üçüncü sırada %8,33’le kaygı dördüncü sırada yer almaktadır.

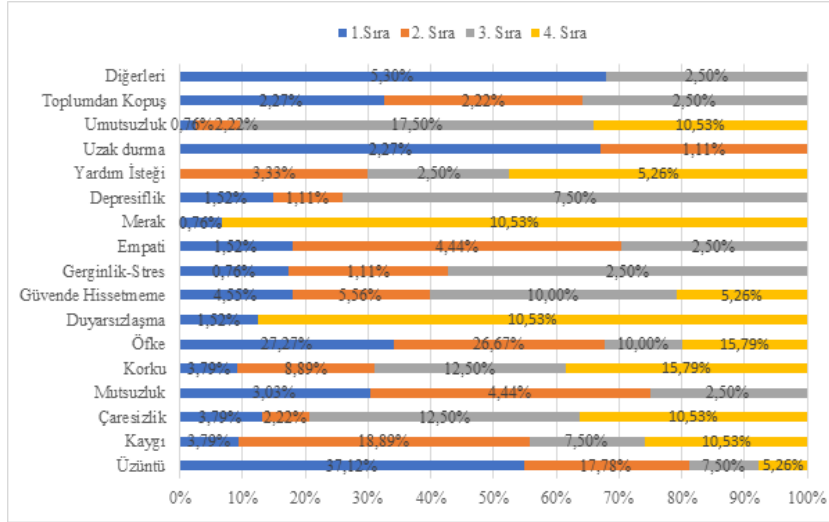
Katılımcıların hissettikleri en yoğun üçüncü duyguda %21,95’le korku ilk sırada yer alırken %19,51’le kaygı ikinci sırada %17,07 ile üzüntü

üçüncü sırada %7,32 ile çaresizlik, korku, güvende hissetmeme ve empati dördüncü sırada hissedilen en yoğun duygulardır.

Katılımcıların doğrudan ifadelerine bakıldığında K3, E17, E22, K97, K13, K104, K120, K128 kodlu katılımcıların görüşleri genelin özeti niteliğindedir. K104 kodlu katılımcı "Endişe ve huzursuzluk hissediyorum. Bazen bu tarz haberlerden öyle etkileniyorum ki gün içinde aklıma geldiğinde konsantrem bozuluyor", K120 kodlu katılımcı "Korku, çaresizlik ve dünyevi zevklerin ve taleplerin gereksiz olduğunu hissettiriyor", K3 kodlu katılımcı "Bu haberleri okuduğumda, izlediğimde tabi ki çok üzülüyorum. Bunun yanında görüntüler beni çokça etkilediği için uzun süre etkisinden kurtulamadığım oluyor. Örneğin Elazığ depremi sonrası, depremi yaşamadığım halde sadece sosyal medyadan görmüş olmama rağmen uyurken zorlanmaya başladım, günlük yaşantımda her an deprem oluyor hissi yaşadım", E22 kodlu katılımcı "Bu türden haberlerin ilk veriliş anında merak ve haberdar olma refleksinden kaynaklı kısa süreli izlemenin ardından kesinlikle bu türden haberleri sonuna kadar izlemem, izlediğim de ise rahatsızlık, huzursuzluk, üzüntü ve olan bitene yardım edemediğim için kısmen kendimi suçlama ve kendimi işe yaramaz hissediyorum", K97 kodlu katılımcı "Birçoğuna artık alıştım diyebilirim. Tabi ki üzülüyorum fakat önlemlerimi alarak günlük hayatıma devam ediyorum", K128 kodlu katılımcı "Deprem, sel, yangın, trafik kazası, terör gibi haberlerle karşılaşmak beni kötü etkiliyor. Enerjim düşüyor, depresif seyretmeme neden oluyor ve kaygı düzeyimi artırıyor", E103 kodlu katılımcı "Deprem, sel gibi doğal afet olaylarında oradaki insanların çaresizliğini hissetmek beni üzüyor ve elimden geldiğince yardım etmek istiyorum. Terör olaylarının yarattığı etki uzun süreli olabiliyor. E17 kodlu katılımcı "Afet ve travmatik olaylara dair haberler beni çoğunlukla dehşete düşürüyor ve bende büyük bir kaygı uyandırıyor. Bu tarz haberlere uzun süre maruz kalmak istemediğim için çoğunlukla haberin tamamını okumayıp geçmek istiyorum. Fakat sosyal medya üzerinde böyle bir şey mümkün olmuyor, konudan uzaklaşmak istesem de yine bir şekilde karşıma çıkıyor ve bu maruz kalmanın süresi uzadığı için çok daha fazla yıpratıcı oluyor. Özellikle büyük olaylarda, insanlar hemen o ana dair fotoğraf ve video paylaşabiliyor ve istemsizce biz de buna maruz kalabiliyoruz. Sonrasında da o günümün devamını acizlik, kaygı ve üzüntü duyguları içinde çok kötü geçirmeme sebep oluyor" şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

Tablo 6: Cinayet, Hayvanlara Yönelik Şiddet, Taciz, Tecavüz, Sokak Kavgası Haberlerinin Bireylere Etkisi.

683

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

Katılımcıların “Cinayet, hayvanlara yönelik şiddet, taciz, tecavüz, sokak kavgası gibi haberleri okumak, izlemek size neler hissettiriyor?” sorusuna verdikleri yanıtlardan ‘toplumdan kopuş’, ‘uzak durma’, ‘umutsuzluk’, ‘yardım isteği’, ‘empati’, ‘depresiflik’, ‘duyarsızlaşma’, ‘gerginlik-stres’, ‘güvende hissetmeme’, ‘öfke’, ‘korku’, ‘mutusuzluk’, ‘çaresizlik’, ‘kaygı’, ‘üzüntü’, ‘merak’, ‘diğerleri’ temaları çıkarılmıştır.

Birinci tercihlerde katılımcıların en yoğun hissettiği duygu olarak %37,12 ile üzüntü ilk sırada yer alırken %27,27 ile öfke ikinci, %5,30’la diğerleri üçüncü sırada yer almaktadır. Şiddet uygulama isteği, kızgınlık, adalet beklentisi gibi cevaplar diğerleri teması altında değerlendirilmiştir.

Hissedilen en yoğun ikinci duygu sıralamasında öfke %26,67 ile ilk sırada yer alırken kaygı %18,89 ile ikinci sırada %17,75 ile üzüntü sırada, %8,89 ile korku dördüncü sırada yer almaktadır.

Katılımcıların hissettiği en yoğun üçüncü duygu sıralamasında da %17,50 ile umutsuzluk ilk sırada yer alırken %12,50 ile korku ve

çaresizlik ikinci sırada %10.00'la korku ve güvende hissetmeme üçüncü sırada %7,50 ile üzüntü, kaygı ve depresiflik dördüncü sırada yer almaktadır.

Hissedilen en yoğun dördüncü duygu sıralamasında ise 15,79 ile öfke ve korku ilk sırada 10,53 ile duyarsızlaşma, çaresizlik, merak ve umutsuzluk ikinci sırada %5,26 ile üzüntü, güvende hissetmeme, yardım isteği üçüncü sırada yer almaktadır.

Trajik öğeler içeren üçüncü sayfa haberlerinin hem takip edilmesi hem de görmek istenmeyen haberler arasında yer alması çelişmesine ışık tutacak en önemli verilerden bir tanesi şüphesiz meraktır. %10,53'lük oran son derece önemlidir. İnsanlar trajik haberlerden olumsuz etkilenmelerine rağmen bu tarz haberleri takip etmekten de kendilerini geri alamamaktadır. Bir haberde en önemli unsurlardan birisi olan merak kriteri son derece ilginç ve normal olmayan olayların ele alındığı üçüncü sayfa ve trajik haberlerde yüksek oranda yer almaktadır. Bu da takipçinin dikkatini çekmektedir. K1, E2, K11, K9, K13, K36, K50, K51, E56, E65, E78, K92, K99, K111, E112 kodlu katılımcıların haberleri okurken, izlerken ve takip ederken hissettikleri duygular geneli özetlemektedir.

E2 kodlu katılımcı "Etkisinden uzun süre çıkamadığım için takip etmemeye çalıştığım haberler. Bu durumlara neden olanlar için öfke hissederken sayılarının giderek arttığını bilmek endişe hissettiriyor", E78 kodlu katılımcı "Cinayet, hayvanlara yönelik şiddet, taciz, tecavüz, sokak kavgası gibi haberleri okumak; üzüntü, öfke, stres ve olaya göre merhamet duyguları hissettiriyor. Ancak bu tür haberlerin gereğinden fazla yayınlandığını düşünürüm", K1 kodlu katılımcı "Üzgün hissediyorum, inanmakta, kabullenmekte zorlanıyorum", K51 kodlu katılımcı "Bu haberler bende ciddi bir öfke oluşturuyor", K99 kodlu katılımcı "Şiddet içeren tüm haberler benim dünyaya, çevreme ve insanlara olan güvenimi sarsıyor. Çok üzülüyorum, uzun süre etkisinden çıkamıyorum", K111 kodlu katılımcı "Bu tarz haberleri okuduğum zaman bazen gözyaşları içinde kalıyorum. Beni çok rahatsız ve endişeli hissettiriyor", K13 kodlu katılımcı "Üzüntü, öfke ve korku duyarım çünkü mağdur olan insanın yerinde ben de olabilirdim diye düşünürüm", K50 kodlu katılımcı "İzlemekten en rahatsız olduğum ve çoğunlukla görsellerine bakmamayı tercih ettiğim haberler, bu haberler bende öfkeye yol açıyor", E65 kodlu katılımcı "Dehşet. Bu haberlerin okuduktan veya izledikten sonra

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

hissettiğim duygu. Çok karmaşık bir duygu zira içinde hüznün, korku, öfke, merak, kaygı gibi birçok duyguyu barındırıyor”, K9 kodlu katılımcı “Ben artık böyle haberler görmek istemiyorum. Okumak hiç istemiyorum. Gündemde bilgilendirici şeyler yerini alsın. Yok o kayıp nerde komşusuna kaçmış. Onun babası amcası çıkmış. Tecavüze edilip dereye atılmış gibi haberler okumak istemiyorum. Ben kadınların, çocukların ve hayvanların artık haberlerde olmasını istemiyorum. Bu haberleri görünce hissetmiyorum kalbimi yerinden çıkmış gibi oluyor. Göz yaşlarımı durduramıyorum”, E112 kodlu katılımcı “Taciz, tecavüz veya cinayet gibi olaylar bende öfke duygusunu ortaya çıkarıyor. Bu tarz haberleri gördüğümde öfkelenişimi ve hayal kırıklığına uğradığımı net bir şekilde hissedebiliyorum. Bu tarz haberlerin içerisinde beni en kötü etkileyenler ise hayvanlara uygulanan şiddettir. Zaman zaman intikam duygusu da ortaya çıkabiliyor”, E56 kodlu katılımcı “Cinayet haberlerini okuduğumda veya izlediğimde ölen kişi için çok üzülüyorum, cinayeti işleyen kişiye karşı da çok öfkeleniyorum. Hayvanlara yönelik şiddet haberlerini okuduğumda veya izlediğimde eylemi gerçekleştiren kişiye çok öfkeleniyorum hayvanlara da çok üzülüyorum, içim acıyor. Taciz ve tecavüz haberlerini okuduğumda veya izlediğimde o eylemi gerçekleştiren kişiye çok öfkeleniyorum mağdur olan kişiye de çok üzülüyorum”, K11 kodlu katılımcı “Beni çok sinirlendiriyor ve kaygılandırıyor. İnsanlara karşı daha kontrollü ve temkinli iletişime geçmeme sebep oluyor”, K36 kodlu katılımcı “Bu tür haberlere şahit olmak, öfke, acı ve üzüntü gibi birden fazla duygu yaşamama sebep oluyor. Kendimi güvende hissettirmiyor bu tür haberler. Her an her şeyin olabileceği, insan yaşamının bir anlık öfkenin uğruna heba edilebileceği, yaşamın bu kadar değersizleştirildiği ve en acısı da bunlara sebep olan insanların sonlandırdıkları hayatlardan sonra kendi hayatlarına hiçbir şey olmamış gibi devam edebilmelerinin ben de yarattığı öfke ve haberleri okurken o acılı ailelerin içinde buldukları çaresizlik ve gözyaşlarının bana hissettirdiği üzüntü, aktaramayacağım kadar derin şeyler hissettiriyor”, K92 kodlu katılımcı “Bu tür haberlerin hemen hemen her haber bülteninin sonunda yayınlanıyor olması hiç hoşuma gitmiyor. Kitleler üzerinde, dünya ne kadar kötü bir yer, insanlar güvenilmez duygularını orantısız şekilde arttırdığını düşünüyorum” ifadelerini kullanmıştır.

685

IJSS 14/2
Aralık
December
2021

SONUÇ

Dijitalleşmenin medyaya sağladığı olanaklar medya içeriklerinin zenginleşmesini ve haberlerin sayıca artmasını sağlamıştır. Günlük olarak haber ihtiyacının karşılanması ve toplumsal duyarlılık kapsamında medyada kendisine yer bulan trajik haberler okurlar tarafından takip edilen haberler arasında yer almaktadır. Yaptığımız çalışma sonucunda hedef kitlenin yoğun ilgi gösterdiği içerikler arasında yer alan trajik haberler dijital haberciler tarafından servis edilmekte ve hedef kitle üzerinde psikolojik olarak olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Çalışmanın bulgularında da yer aldığı gibi alıcılar trajik haberlerden hem olumsuz etkilenmekte hem de merak ve hassasiyet çerçevesinde bu haberlere ilgi göstermektedirler. Özellikle şiddet olaylarının toplumsal bir soruna dönüşmesi hedef kitlenin bu haberlerden uzak durmasının önündeki en büyük engel olarak göze çarpmaktadır. Sokakta medyana gelen şiddet olaylarının hemen herkesi etkilemesi ve bu durumlarla her an karşı karşıya kalma riski toplumun bu olaylardan daha fazla etkilenmesine neden olmaktadır.

Araştırmanın bulgularında katılımcıların verdiği cevaplardan çıkan sonuçlarda sansasyonel başlıklarla ve çarpıcı görsellerle verilen trajik haberlerin bireylerde korku, kaygı, öfke, dehşet, mutsuzluk, hüznün, umutsuzluk, depresiflik, topluma güvensizlik, hayattan kopuş, ölüm çağrışımı gibi olumsuz duyguların yaşanmasına sebep olduğu görülmektedir. Katılımcılar özellikle terör haberlerinin yoğun dehşet ve öfke duygusu uyandırdığı, şiddet olaylarının öfke ve korkuya yol açtığı, bireylerin kendilerini güvende hissetmemesine yol açarak toplumdan kopuşu tetikleyip yalnızlığa götürdüğü, depresyon, sel gibi doğal afetlerin ölümü çağrıştırarak bireylerin hayatın anlamsız olduğunu düşünmeleri ve her ana bitecek duygusu yaşamalarına neden olduğunu ifade etmektedirler. Özellikle bu tarz haberlere maruz kalan kadınların yaşadıkları üzüntünün günlük rutinlerinin dahi aksamalarına sebep olduğu, sokakta korkarak yürüdükleri ve kendilerini güvende hissetmedikleri araştırmanın önemli sonuçları arasında yer almaktadır.

Trajik haberlerin özellikle sosyal ağlar üzerinden hızla yayılması takipçilerin bu tarz paylaşımlara sıkça rastlamalarına neden olmaktadır. Bu durum takipçilerde bir süre sonra duyumsamazlığa neden olabilmektedir. Çok düşük oranlarda olmakla birlikte trajik haberlerin bireylerde olumlu davranışların geliştirilmesine katkı

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

yaptığı da görülmektedir. Empati, yardım isteği ve tedbirli davranma bu bağlamda ortaya çıkan pozitif durumlardır.

Çeşitli kurum ve kuruluşların basın meslek ilkelerinde şiddetle ilgili etik ilkeler olmakla birlikte genel olarak trajik haberlere yaklaşımı anlatan ve sıkıca uygulanacak detaylı kodlara ihtiyaç duyulmaktadır. İlerleyen süreçte haberlerin etik kodlardan yoksun bir şekilde şiddet içeriğinin olduğu gibi servis edilmesi bu haberlerin bireyler üzerindeki korku, kaygı, güvensizlik gibi olumsuz etkisinin de sürmesine neden olabilir. Bunun da toplumsal ilişkilerin bozulmasına, bireyler arasındaki güvensizliğin artmasına, taciz, tecavüz, şiddet olaylarından kaynaklı olarak radikal kitle içinde kadın-erkek kutuplaşmasının körüklenmesine neden olabileceği ve medyanın yayınlamak suretiyle yaydığı şiddeti örnek olarak bireylerin kendi şiddetlerini üretebileceği öngörülebilir.

687

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

KAYNAKLAR

Alankuş, Sevda. (2005). *Medya, Etik ve Hukuk*. İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları.

Altıntaş, M. (2017). "İnternet Medyası ve Şiddet: İnternette Sunulan Şiddet Haberlerinin Toplum Üzerindeki Etkisi". *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 182-192.

Burton, G. (1995). *Medya Analizlerine Giriş: Görünenden Fazlası*. (Çev. Nefin Dinç). İstanbul: Alan Yayını.

Ceyhan, Samet. (2014). "Yazılı Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılan Dilin ve Görsellerin İncelenmesi", (Uzmanlık Tezi), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.

Dursun, Çiler. (2010). "Kadına Yönelik Şiddet Karşısında Haber Etiği". *Fe Dergi*, 2(1), 18-32.

Erdoğan, İlker. (2006). "Türkiye'de Ulusal ve Yerel Gazetelerin Habercilik Anlayışları: Deprem Haberlerinin Karşılaştırmalı Analizi". *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(3), 51-64.

Huesmann, L. R.; Eron, L. D. (1986). *Television and the Aggressive Child: A Cross-National Comparison*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Karaboğa, T. (2010). *Medya ve Toplum İlişkileri: Televizyon Haberlerindeki Şiddetin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma*. Ankara: Karınca Yayınları.

National Institute of Mental Health. (1982). *Television and Behavior: Ten Years of Scientific Progress and Implications for the Eighties*, Vol. 1. Rockville, MD: U.S. Department of Health and Human Services.

Özer, Ö. (2007). "Televizyonun Şiddet Özelinde Bilinçaltına Yaptığı Etkiye Yönelik Yetiştirme Kuramı Çerçevesinde Yapılan Araştırma", Türkoğlu, B.; Cinman Şimşek, M. (Eds.). *Medya Okuryazarlığı*, İstanbul: Kalemus Yayınları.

Özsoy, Aydan, Öztürk Arıkan, Ebru (2018). "Türk Medyasında Trafik ve Yol Güvenliği Haberleri: Karşılaştırmalı Bir İçerik Analizi". *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi Etkileşim*, 2, 158-173.

Pınar, Nevin (2006). "Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi" (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Toker, H.; Altun, D. (2015). "Toplumsal Şiddetin Aktarım Yoluyla Yeniden Üretilmesi: Basının Televizyonlaşması Bağlamında Şefika Etik Cinayeti". *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(1), 115-140.

Yaşa, Hüseyin (2019). "Türkiye'de Ulusal Kanallarda Şiddet Olgusunun Sunumu: Ana Haber Bültenleri Üzerine Bir İnceleme". *Turkish Studies Social Sciences*, 14(4), 1885-1904.

*Dijital Habercilik Bağlamında Trajik Haberlerde Etik ve Bireyler
Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma*

Yurdigül, Aslı (2014). "Olumsuz Olayların Televizyonların Ana Haber Bültenlerinde Sunumu: 'Soma Faciası' Üzerine Bir İnceleme Çalışması". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(4), 71-99.

Basın İlan Kurumu. (2021). <https://bik.gov.tr/kurumsal/basin-ahlak-esaslari/> (Erişim Tarihi: 15.01.2021).

BBC. (2021). <http://www.bbc.co.uk/turkish/ilkeler/ch1.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2021).

BBC. (2021). <http://www.bbc.co.uk/turkish/ilkeler/ch8.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2021).

BBC. (2021). (BBC, 2017). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41360381> (Erişim Tarihi: 20.09.2021).

Deutsche Welle. (2021). <https://www.dw.com/tr/infodemit%C3%BCrkiyede-yalan-haber-salg%C4%B1n%C4%B1nda-art%C4%B1%C5%9F/a-56932155> (Erişim Tarihi: 13.04.2021).

Reuters Institute. (2018). <http://media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/06/digital-news-report-2018.pdf> (Erişim Tarihi: 13.04.2021).

Habertürk. (2016). <https://www.haberturk.com/saglik/haber/1117847-toplumsal-siddet-ruh-sagligimizi-bozuyor> (Erişim Tarihi: 13.04.2021).

Hürriyet. (2016). <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/haberleri-sosyal-medyadan-takip-etmek-insan-psikolojisini-bozuyor-40157857> (Erişim Tarihi: 13.04.2021).

RTÜK. (2018). <https://www.rtuk.gov.tr/yayinci-duzenlemeleri/3746/3908/yayincilik-etik-ilkeleri.html> (Erişim Tarihi: 20.01.2021).

RTÜK. (2018). <https://www.rtuk.gov.tr/yayinci-duzenlemeleri/3746/3907/teror-ve-olaganustu-durumlarda-uyulacak-haber-ilkeleri.html> (Erişim Tarihi: 13.04.2021).

<https://www.rtuk.gov.tr/yayinci-duzenlemeleri/3746/3907/teror-ve-olaganustu-durumlarda-uyulacak-haber-ilkeleri.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2021).

TDK. (2021). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 27.01.2021).

TRT. (2021). <https://www.trt.net.tr/kurumsal/Yayinllkelerimiz.aspx> (Erişim Tarihi: 15.01.2021).

TRT Haber. (2021). <https://www.trthaber.com/haber/bilim-teknoloji/turkiyede-dijital-habercilik-yukseliste-363237.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2021).

689

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

Hüseyin KAZAN

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (2021). <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html> (Erişim Tarihi: 20.01.2021).

690

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

SUMMARY

The fact that each produced content attracts attention and is followed by users causes such content to be produced more and shared with users. Tragic news is also among the news that media users most follow, react actively and are affected by.

Following the tragic news with interest by individuals, terrorism, violence, earthquake, murder, traffic accident, rape, violence against animals, etc. It causes the news with tragic elements to be served intensively through television and especially digital media. The re-sharing of such violent news on websites and social media each time causes the reproduction of violence and affects individuals negatively. This is the starting point of the study. The research focuses on examining the psychological impact of tragic news on individuals. In the study, six structured questions were prepared and asked to the participants in order to reveal the effect of tragic news on individuals.

Structured questions are aimed at revealing individuals' news preferences and feelings after following tragic news. Because being aware of the effects of such news, which has severe psychological consequences on individuals, may contribute to more careful handling and user-centered behavior in the presentation of tragic news.

The study, which was carried out with a qualitative research design, was carried out with 131 participants who were studying postgraduate education in the sample of Istanbul.

Of the participants aged 23-28, 28 were male and 103 were female. In the research, data were collected by in-depth interview method and analyzed with content analysis. In the analyzes, the emotions felt by the participants were graphed and qualitative analyzes were supported with quantitative data.

Considering the findings of the study, one of the most striking data is undoubtedly the third page news. Interestingly, these news are among the news that individuals both follow, interest and do not want to see. Third page news is in the first place with 41.46% in the category of the type of news you do not want to see. From the participants' answers given to the question "How does it make you feel to read and watch news such as earthquakes, floods, fires, traffic accidents, terrorism?" were subjected to content analysis and themes were concluded.

As seen in the table, 'detachment from society', 'staying away from', 'despair', 'help request', 'empathy', 'depression', 'death connotation', 'tension-stress', 'not

feeling safe', 'anger', 'depersonalization', 'fear', 'unhappiness', 'despair', 'anxiety', 'sadness', 'others' themes reveal the impact of such news on individuals.

Sadness stands out as the biggest effect of tragic news with 55.30% in first preferences. Anxiety ranks second with 10.61%, helplessness with 7.58%, and unhappiness with 4.55%.

From the participants' answers given to the question "How does it make you feel to read and watch news such as murder, violence against animals, harassment, rape, street fights?" 'detachment from society', 'staying away from', 'despair', 'ask for help', 'empathy', 'depression', 'depersonalization', 'tension-stress', 'not feeling safe', 'anger', 'Fear', 'unhappiness', 'despair', 'anxiety', 'sadness', 'curiosity', 'others' themes were concluded.

692

IJSI 14/2
Aralık
December
2021

In the first preferences, the emotion that the participants felt most intensely was sadness with 37.12%, while anger was in the second place with 27.27% and others with 5.30%. As a result of the analysis, it was seen that the tragic news affected the recipients psychologically in a negative way. In the results of the answers given by the participants in the findings of the research, it is seen that the tragic news given with sensational headlines and striking visuals cause individuals to experience negative emotions such as fear, anxiety, anger, horror, unhappiness, sadness, hopelessness, depression, distrust in society, disconnection from life, and death connotation.

Particularly, the participants state that the news of terrorism evokes intense feelings of horror and anger, violence incidents cause anger and fear, that cause individuals to feel insecure, triggering separation from society and leading to loneliness, and natural disasters such as earthquakes and floods evoke death and cause individuals to think that life is meaningless and to experience the feeling that it will end at every moment.